

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

523

שיחת רבינו הגדול מן ראש הישיבה הגר"ג אדלשטיין שליט"א • כי תבוא תשפ"א

בכוונה, כמו שאמרו חז"ל (שבת קיט, ב) כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו וכו', ופירש רש"י בכל כוונתו, ועל כל פנים צריך שיהיה עם כוונה, ואזי אין לשער את המדרגה, איזו עבודת השם יש בזה!

וגם כל ענייני אמן, כשעונים אמן על כל הברכות, יש כוונה, ומבואר במשנה ברורה סימן קכ"ד וכן יש מהש"ל (ענייני תפילה ד"ה ותחילה נקדים) מהו כוונת האמן, שיש אמן שהוא הודאה ויש שהוא בקשה. ובמעלת ענייני אמן אמרו חז"ל (בשבת שם) כל העונה אמן בכל כוחו פותחין לו שערי גן עדן שנאמר פתחו שערים ויבוא גוי צדיק שומר אמונים אל תיקרי שומר אמונים אלא שאומרים אמן, ואין לשער את הזכות, איזו עבודת השם יש בענייני אמן.

וכן כל התפילה, כגון קדושה וקדשי, ובמשנה ברורה סימן נ"ו מביא מפוסקים שיש לכוון לשמוע הקדש מפי השליח ציבור, וזהו דבר שאין לשער, לשמוע את הקדש, וכך כל התפילה היא עבודת השם וצריכה כוונת הלב.

אכילה ושתייה בכוונת מצוה

ואחר כך כשהולכים לאכול גם כן, נוטלים ידיים לאכילה, והנטילה היא מעשה מצוה, ואחר כך מברכים ברכה על המצוה וציוונו על נטילת ידיים וזו עוד עבודת השם, וגם האכילה עצמה, הרי אדם חייב לאכול, כי האכילה היא צורך הגוף שבלי זה לא יוכל לקיים את כל המצוות, ואם כן גם האכילה היא עבודה, וזה **תלוי מה הכוונה**, וממילא גם יש גבול כמה אוכלים, ואם אוכלים סתם יותר מהצורך זוהי תאוה ולא עבודה.

וכן כל הפעולות ההכרחיות שאדם עושה לצורך הגוף, כגון שתייה, ששותים ומברכים על השתייה, הרי השתייה עצמה היא גם כן מצוה, מפני שהגוף צריך את השתייה כדי להיות בריא, והיא צורך עבודת השם, והכל תלוי בכוונה, ועל ידי הכוונה כל המעשים האלו של צרכי הגוף – נחפכים למצוה!

ובספר החינוך (מצוה תפח) כתב שגוף האדם צריך ארבעה דברים והם: מזון, שינה, מנוחה, ושמחה, והנה מזון ושינה הם פשוטים, שאין הגוף יכול להתקיים בלעדיהם, וגם צריך מנוחה חוץ מהשינה, כי האדם לא יכול לתפקד בפעילות ממושכת כל הזמן בלי מנוחה וגם המנוחה היא מצרכי הגוף, וגם צריך שמחה ומצב רוח טוב, כי בלי זה האדם הוא לא בן אדם.

ונמצא שכשאדם אוכל וישן ונח ושמח, אם כוונתו בשביל שהגוף יהיה בריא לצורך עבודת השם, הוא עובד את השם בכל המעשים הללו, והכל תלוי בכוונה! ובאופן זה הוא עוסק כל רגע במצוות שהם זכויות ליום הדין.

הדרך לזכות מעכשיו בזכויות של העתיד

ועוד עצה לזכות ליום הדין, כבר הזכרנו מדברי רבינו יונה בשערי תשובה (ב, י) שכתב בדרך השלישית: "כאשר ישמע מוסר החכמים והמוכחים, יקשיב וישמע וייכונן ויחזרו בתשובה, ויקבל בלבו כל דברי התוכחות, ושלא יגרע דבר מדבריהם. והנה האיש הזה ברגע קטן יצא מאפלה לאור גדול, כי עת אשר יאזין ויסכים ולבבו יבין ושב ויקבל ביום שמעו דברי המוכיח, ויקיים עליו להיות עושה ככל אשר יורוהו תופשי התורה מן היום הזה ומעלה, להזהר באשר יזהירוהו יודעי בינה לעתים – עלתה בידו התשובה ונהפך לאיש אחר. ומעת אשר קיבל כזאת במחשבתו וגמר עליו ככה בלבבו, קנה לנפשו זכות ושכר על כל המצוות והמוסרים ואשריו כי צדק נפשו בשעה קלה".

והביא שם מה שאמרו באבות דרבי נתן (פרק כב) "כל שמעשיו מרובין מחכמתו, חכמתו מתקיימת, שנאמר נעשה ושמענו", וכתב על זה "ביאור הדבר, כי האיש אשר קיבל על נפשו בלב נאמן לשמור ולעשות על פי התורה אשר יורוהו ועל המשפט אשר יאמרו לו היושבים על המשפט, יש בידו מן היום הזה שכר על כל המצוות, על אשר שמעה אוזנו מדברי התורה ונתן להם, ועל הדברים אשר לא גלו אוזנו עליהם עדנה, וצדק לבש וקנה זכות על הנגלות אליו ועל כל נעלם מעיניו. ואחרי זאת יום יום ידרוש וישקוד על דלתות מוכיחיו וישכיל מכל מלמדיו, ונמצא האיש הזה מעשיו מרובין מחכמתו, כי לא ידע את הדבר, והנה שכרו איתו נעלם. וכענין מה שאמרו ישראל בנינו נעשה ושמענו, שהקדימו קבלת המעשה על נפשו לפני השמיעה", עכ"ל.

והיינו שיתכן שיהיו מעשיו של האדם 'מרובין מחכמתו', שהוא עדיין לא יודע את מה שהוא חייב לעשות, ונחשב כאילו שהוא כבר עשה את כל המעשים הטובים, וזהו כאשר מקבל עליו לשמוע מוסר החכמים והמוכחים ולקיים את כל מה שיאמרו לו מן היום והלאה, וכבר הזכרנו שבעבר היו מגידים מוכיחים שהיו אומרים דברי תוכחה לציבור, כמו שידוע הדובנער מגיד, וגם בכל עיר היה 'א שטאט מגיד' (המגיד של העיר) שאומר דברי תוכחה, ובימינו בישיבות יש משגיחים שאומרים דברי חיזוק.

חובת הזהירות ממחלת הקורונה

כידוע, מחלת הקורונה שוב התפשטה בארץ, וזה דבר מסוכן לבריאות, לכן צריכים לדעת שיש חיוב גמור לקיים את כל כללי הזהירות ולהיזהר עם כל האמצעים הידועים שלא להידבק. זוהי מחלה שהתפשטה ומתפשטת מאד, וחייבים בשמירת הבריאות, ונשמרתם מאד לנפשותיכם (דברים ד, טו), אדם צריך להיות בריא כי בלי בריאות כל עבודת השם אינה בשלמות, ולכן חייבים מאד להקפיד על כל כללי הזהירות הידועים להינצל מהמחלה הזו.

לנצל כל רגע לזכויות

ונדבר עתה בענייני דיומא. אנו עומדים כבר בסוף אלול, ויום הדין מתקרב! וצריכים להוסיף זכויות, מה שיותר זכויות ליום הדין, ולנצל כל רגע לזכויות, שיהיו מצוות ומעשים טובים בכל רגע ורגע.

ולכן ראשית **צריכים בימים אלו להימנע מלעשות דברים שאינם הכרחיים**, וכל מה שאינו הכרחי – לא לעשות, שב ואל תעשה, לא לעסוק בדברים שאינם הכרחיים, כדי שהזמן יהיה פנוי למצוות ומעשים טובים.

הכוונה הופכת את המעשים למצוות

ובאמת אדם יכול להיות עוסק במצוה בכל רגע, וכפי שכבר הזכרנו מדברי הרמב"ם (הלכות דעות ג, א) על מה שאמרו חז"ל (אבות ב, יב) וכל מעשך יהיו לשם שמים, שגם המעשים הגשמיים שאדם עושה ומוכרח בין כך לעשותם בשביל צרכי הגוף, אם יעשה אותם לשם שמים זה ייחשב לו למצוה.

וכתב הרמב"ם שם דוגמא, בענין השינה, שאם אדם הולך לישון מפני שהוא חייב לישון, כי יש לו תפקיד, לעבוד עבודת השם, וצריך כוח לתפקד ולקיים את כל מה שהוא חייב, ואם לא יישן לא יהיה לו כוח ולא יוכל לקיים את החיובים המוטלים עליו, אם זוהי כוונתו בשנתו "נמצאת שינה שלו עבודה למקום" והוא עובד השם עם השינה, כי הוא ישן לצורך עבודת השם.

והכוונה משנה את המעשים, כי אם ילך סתם לישון מפני שכך טבע הגוף שצריך ומוכרח לישון, אזי אין בזה מעלה וזו לא עבודת השם, אבל אם כוונתו מפני החשבון הנ"ל, שהוא מוכרח לישון כדי שיהיה לו כוח לקיים את כל המצוות שהוא חייב, אזי הוא עובד השם עם השינה שלו.

וממילא זהו גם נפקא מינה למעשה כמה זמן לישון, שאם ישן לשם שמים, אזי הוא ישן כמה שצריך ולא יותר מן הצורך, אבל בלי החשבון לשם שמים אזי ישנים גם יותר מדי, למרות שאין בזה צורך וזה דבר מיותר, ואמנם כן אדם חייב ומוכרח לישון, אבל יש גבול כמה הצורך בזה.

והכל תלוי בכוונה, כל סדר היום, וגם צרכי הגוף שאדם מוכרח לעשותם, אם הוא עושה עם הכוונה שהוא חייב מפני שהתורה מחייבת את זה ורצון השם מחייב את זה, זהו מעשה אחר לגמרי.

נטילת ידיים וברכות השחר

וכן נטילת ידיים שחרית, שבבוקר יש רוח רעה, ומצוה ליטול ידיים להעביר את הרוח הרעה, אמנם דרגת המצוה תלויה בכוונה, ומי שמתכוון להעביר הרוח הרעה סתם כדי שירגיש טוב, שיוכל לאכול וכדומה, אזי הוא עושה כן בשביל הגשמיות שלו, וזוהי כוונה גשמית. אבל אם כוונתו בנטילה כדי שיוכל לקיים כל מה שהוא חייב, וגם מה שמתכוון בשביל לאכול, כוונתו מפני שהאכילה היא גם כן צורך עבודת השם וצורך כל המצוות, נמצא שהנטילה היא גם הכשר מצוה לכל עבודת השם, והכוונה מוסיפה באיכות המצוה.

וכך גם בברכות השחר, שיש מצוה לברך ברכות השחר וזוהי עבודת השם, הרי זה תלוי בכוונה, האם מברכים עם פחות כוונה או יותר כוונה, וככל שמברכים עם יותר כוונה הרי זו יותר עבודה, שהיא עבודה עם כוונה, ובה עובדים את השם עם הברכות, בברכות השחר.

וכן בלבגשת הטלית, הרי עוסקים במצוות ציצית, וזהו מעשה מצוה ועבודת השם, ומוסיפים ברכה שהיא עוד עבודת השם, וכך גם בהנחת תפילין, ההנחה היא מצוה, והברכה – שתי ברכות או אחת, זה עוד מצוה, וכל הזמן עוסקים במעשי מצוות שהם עבודת השם!

זכויות ענייני אמן בכוונה

וגם כל המשך התפילה שממשיכים, זה עבודה שבלב, וכן כשאומרים אמן יהא שמיה רבא, כבר האריך המשנה ברורה בסימן נ"ו בגודל המעלה שבה, וכתב שאמן יהא שמיה רבא הוא אף יותר מקדושה ומודים, וכמובן זה תלוי גם

בקשת יראת שמים לעצמו ולכלל

ובתפילת ימים נוראים או מבקשים "תן פחדך על כל מעשיך", והנה 'מעשיך' היינו עולם העשייה שלנו, ומבקשים בזה על כל מי שחי בעולם, על כל האנשים שבעולם, שיקבלו יראת שמים, ולכאורה מה עם המתפלל בעצמו, וכי הוא אינו צריך את זה, והאם לא חסר לו יראת שמים?

אכן באמת כשאומרים 'על כל מעשיך' הכוונה היא גם על עצמו, שגם הוא יקבל יראת שמים! ואף אם כבר יש לו משהו יראת שמים, מכל מקום יש עוד מדרגות, כי ביראת שמים יש הרבה מדרגות שאין לשער.

ועל משה רבינו אמרו (ברכות לג, ב) שיראת שמים לגביו היא מילתא זוטרתא, כי הוא נסתכל באספקריא המאירה (יבמות מט, ב) ותמונת השם יביט (במדבר יב, ח), וממילא היראת שמים אצלו הייתה ברורה מאד, אבל אנחנו אין היראה מילתא זוטרתא עבורנו, וצריכים סיעתא דשמיא לזה, ועל זה מבקשים תן פחדך על כל מעשיך, ונכלל בבקשה זו גם כל אחד על עצמו, שיהיה לו יראת שמים, אך מבקשים בלשון רבים, על הכלל, שיהיה לכולם יראת שמים.

ובאמת זוהי בקשה על כבוד שמים, שיהיה יראת שמים לכל העולם ועל ידי זה יתרבה כבוד שמים בעולם, וצריכים כבוד שמים, כי זה תכלית הבריאה, כמו שאמרו חז"ל בסוף פרקי אבות כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו אלא לכבודו שנאמר כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו, ועל זה מבקשים שנוכה שכל העולם יעשו כבוד שמים.

ומבקשים על כל אחד ואחד מכלל ישראל! לא משנה מי, כל אחד שיש לו נשמה יהודית, שיזכה לעשות כבוד שמים, ואם מבקשים כן, סימן שתפילה כזו יכולה להועיל, אם היא תפילה אמיתית עם כל הלב.

וכן מסתבר, שהרי רבי ישראל סלנטר אמר שבדוק ומנוסה שתפילה על רוחניות עוזרת, ורק תלוי עם איזו כוונה אומרים את זה, ואם זה באמת עם הכוונה עם כל הלב ממש, שאכפת לי על זה שיש אנשים שאין להם יראת שמים, וגם אני רוצה עוד יראת שמים ואני רוצה שגם כל כלל ישראל יזכו ליראת שמים, אזי התפילה יכולה להועיל. וכך צריך להיות. אבל זו מדרגה, ואין זה פשוט.

לדוד השם אורי – בקשות על רוחניות

ובאלו מוסיפים עוד לאחר התפילה מזמור "לדוד השם אורי וישעיי", וראוי להתבונן מה כתוב בפרק הזה ומה הוא שייך לאלול.

ולמשל מזכירים בפסוקים שם "אחת שאלתי מאת השם אותה אבקש שבת בבית השם כל ימי חיי" וגו', ומוזכר כאן אחת שאלתי וכן אותה אבקש, וצריך ביאור מה היא שאלה ומה היא בקשה.

והביאור בזה כי 'שואל' פירושו מבקש, שמבקש תעזור לי, וזהו 'אחת שאלתי', שאנו מבקשים מהקב"ה שיעזור לנו ברוחניות, שנוכה לישב בבית השם כל ימי חיינו, אמנם מה שממשיכים אחר כך 'אותה אבקש', הכוונה להשתדלות, כי בקשה בלשון המקרא זה השתדלות, כמו (תהלים קיט, קעו) "בקש עבדך", וכן (שמואל א' ט, ג) "בקש את האתונות", שהוא ענין חיפוש והשתדלות, כי מלבד התפילה צריכים גם לבקש – לעשות השתדלות, ואמנם **תפילה על רוחניות מועילה, אבל צריכים גם השתדלות!**

וכמו שאמרו חז"ל (נדה ע, ב) ששאלו לרבי יהושע בן חנניה מה יעשה אדם ויחכם, היינו כיצד זוכים להצלחה בתורה, והשיב ירבה בישיבה ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו, והיינו שצריך גם תפילה ובקשת רחמים, וגם השתדלות – להרבות בישיבה, וישיבה היינו בציבור, לעסוק בתורה בציבור.

ומבואר בגמרא וברש"י שם כי רחמים בודאי שצריך, וזהו דבר פשוט שכל רחמים וסיעתא דשמיא לא שייך הצלחה, אך היה אפשר לחשוב שעל ידי בקשת רחמים ממילא כבר תהיה הצלחה בתורה, וחדש רבי יהושע שאין הדבר כן, אלא צריך גם להרבות בישיבה, כי בקשת הרחמים לבד אינה מספיקה וצריכים גם לעשות! ולכן אומרים אחת שאלתי – אבל גם אבקש, כי צריכים תפילה עם השתדלות, וזוהי הדרך של הצלחה.

ובהמשך המזמור אומרים עוד "הורני השם דרכך", ומפורש כאן כי לזכות לדרך השם, דרך העבודה, שתהיה עבודת השם בשלמות, צריכים סיעתא דשמיא, הורני השם דרכך!

ומסיימים בסוף המזמור "קוה אל השם חזק ויאמץ לבך וקוה אל השם", וכאן כבר אין זו תפילה, אלא הנהגה, האיך אדם צריך להתנהג, להתחזק בביטחון, ובאמת גם על ביטחון כתוב שצריכים סיעתא דשמיא לזכות למדרגת הביטחון, אבל צריכים גם השתדלות בזה, ויש שער הביטחון בחובות הלכתיות האיך להתחזק בביטחון, והוא ההשתדלות.

וכל הדברים שדיברנו צריכים סיעתא דשמיא, לקיים את ההנהגה הזו ולזכות בה הצלחה ליום הדין לחיי נצח, בעזרת השם נזכה שהשם יעזור לכולנו, לכל כלל ישראל, לזכות ליום הדין לחיי נצח!

ועל זה כתב רבינו יונה, שאם אדם החליט שהוא ילך לשמוע את דברי החיזוק והתוכחה ויקיים את כל מה שישמע – מה שיאמרו לו אנשים בעלי מדרגה שיודעים מה הוא חייב, אזי על ידי ההחלטה הזו יש לו כבר שכר על כל המעשים הטובים שהוא יעשה אחר כך, כיון שהחליט החלטה שבהכרח תביא אותו לידי מעשים טובים, וזה נחשב כאילו קיימם כבר עכשיו!

ובזה נמצאו מעשיו מרובים מחמתו – שעדיין אינו יודע מה שהוא חייב ונחשב כאילו כבר קיים את מה שאינו יודע, וזהו כמו שאמרו ישראל בסיני 'נעשה ונשמע', שהיו מוכנים לקיים את כל מה שישמעו אחר כך, ועל ידי זה כבר יש שכר על כל המעשים העתידיים כאילו עשאו כבר.

והדרך לזה, כתב רבינו יונה שהוא על ידי שמיעת דברי תוכחה, אמנם בימינו לא ידוע על 'מוכיחים' כאלו כמו שהיו בעבר, אבל יש ספרי מוסר, ובישיבות יש זמן קבוע ללימוד המוסר בכל יום חצי שעה לפני מעריב, ובאלול מוסיפים עוד רבע שעה לפני מנחה, וידוע שמי שלומד מוסר בקביעות זה משפיע שנהפך לאדם אחר, וצריך כמובן לעסוק בדברי מוסר שמעניינים ולא משעממים, כל אחד לפי טבעו במה שמעניין ומושך אותו, וכל דבר שמעניין – משפיע.

יראת שמים נותנת חיים מאושרים

ורואים במציאות שאנשים שלומדים מוסר הם אנשים אחרים, ומשתנים בזה, וידוע מעשים שהיו, שאשה אמרה לבעלה 'פתאום אתה אדם אחר', והוא כבר לא היה בחור ישיבה, אבל בבית הוא התחיל ללמוד בכל יום קצת דברי מוסר ונהיה אדם אחר! והמציאות ידועה שעל ידי לימוד המוסר כל האווירה בבית משתנה, ונעשית אווירה מאושרת עם חיים מאושרים.

וזהו שאמרו חז"ל בפרקי אבות (ו, ד) (כך היא דרכה של תורה וכו') ובתורה אתה עמל ואם אתה עושה כן אשריך בעולם הזה, היינו שעמל התורה נותן חיים מאושרים, אשריך בעולם הזה! ומהו עמל התורה? יש תורה כפשוטו, אבל גם תורת היראה שבספרי המוסר – זה גם תורה, דברי תורה של יראת שמים, וזה מביא לחיים מאושרים בעולם הזה.

וכבר הזכרנו גם מדברי המשנה ברורה בסימן א' שהביא מקדמונים כי "תבלין היצר הרע הוא תוכחת מאמרי חז"ל", והיינו כפי שאמרו חז"ל (קידושין ל, ב) בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין, ואמנם כל דברי תורה הם תבלין, אבל בפרט תורת היראה, זהו התבלין הכי חזק שמשפיע על כל ההנהגה, ומביא לחיים מאושרים, כי חיים עם יראת שמים הם חיים מאושרים.

וכבר נאמר (משלי י, כז) "יראת השם תוסיף ימים", היינו **שיראת שמים לא מחלישה את כוחות הגוף אלא להפך זה מוסיף ומחזק את הגוף**, ועל סתם פחד אמרו חז"ל (ב"ב י, א) גוף קשה פחד שוברו, אבל יראת שמים היא ההפך! וכן האריך הגר"י בלאור אור ישראל (שערי אור אות י') שיראת שמים אינה עצבות אלא שמחה, והיראה נותנת כוח וחיים מאושרים.

לבקש על כל כלל ישראל

ועוד עצה ליום הדין, להתפלל ולבקש רחמים לא רק על עצמו אלא על כלל ישראל, וכן היה מעשה באשה גדולה, בת גדולים, שהייתה באמריקה, והיה לה בן כאן בארץ, ולפני ימים נוראים היא שלחה לו מכתב, שבימים הנוראים כשמבקשים רחמים על גשמינו ועל רוחניות – יחשוב בתפילתו על כלל ישראל, ולא יחשוב רק על עצמו, אלא על כלל ישראל!

והענין בזה מפני שאמרו חז"ל ("ב"ק צב, א) כל המבקש עבור חברו הוא נענה תחילה, כי הרי אדם צריך סיעתא דשמיא, על גשמינו ועל רוחניות, והעיקר זה הרוחניות, ומי שמבקש עבור חברו הוא נענה תחילה, לכן **אם מבקשים על כלל ישראל יש סיעתא דשמיא, והרי אומרים את התפילה בלשון רבים, ורק צריך לחשוב ולכוון שמתפלל בזה לא רק על עצמו אלא על כל כלל ישראל, וממילא 'הוא נענה תחילה' וזוכה לסיעתא דשמיא.**

עיקר התפילה היא על רוחניות

וכאמור העיקר זה הרוחניות, וכבר הזכרנו מה שאומרים בתפילה בימים הנוראים 'זכרנו לחיים' ואחר כך מבקשים 'וכתוב לחיים טובים', וצריך ביאור מה הם סתם חיים ומה הם חיים טובים?

וביארנו הגר"א והרמח"ל, כי סתם חיים מתכוונים לחיי נצח, ורוצים חיי נצח, כי העולם הזה הוא עולם חולף ואינו חשוב, ולכן מבקשים תחילה זכרנו לחיי הנצח, וכיצד? זה יכול להיות בכל מיני אופנים, עם קשיים או בלי קשיים, ומבקשים לזכות לחיי הנצח באיזה אופן שיהיה.

ואחר כך מבקשים גם חיים טובים, והיינו שגם בעולם הזה יהיו לנו חיים טובים, שנוכל לעשות בהם מעשים טובים בלי קשיים, והמטרה בזה היא גם כן לצורך חיי הנצח, כי כשיש לאדם עולם הזה טוב עם אמצעים, הוא יכול לעשות יותר מעשים טובים, ובזה יזכה לחיי נצח.

ואם כן כשמבקשים על כלל ישראל והוא נענה תחילה, על גשמינו ועל רוחניות, כוונת כל הבקשות היא חיי הנצח שזה העיקר.

לעילוי נשמת האשה הצדקנית
מרת **פריידא** ע"ה
בת ר' **יוסף אשר טבק** ז"ל
נלב"ע כ' אלול תשע"ב - תנצב"ה

לעילוי נשמת הבחור
ישראל אליעזר דוב ב"ר **צבי**
נלב"ע כ"א אלול תשל"ג - תנצב"ה

לעילוי נשמת
הגאון רבי **יונה** ב"ר **אברהם ראם** זצ"ל
רב שכונת 'מקור ברוך' ו'כרם' בירושלים
נלב"ע א' אלול תשפ"א - תנצב"ה